

Radio Update, april 2021

Kjeld von Folsach, Joachim Meyer, Peter Wandel: Kamp, jagt og pragt.

Våben fra den islamiske verden 1500 – 1850.

Af: Hanne Bærentzen, Radio Updates magasinredaktør.

”Du gode Gud, sikken en kriger, var han dog bare kristen!”.

Dette bemærkelsesværdige citat – det er fra Rolandskvadet fra d. 12. århundrede – kommer jeg tilbage til, men først lidt om denne store udgivelse, hvor bogens titel samtidigt er navnet på en særudstilling i Davids Samling, der ligesom andre muséer genåbner 21 april – se info her. Udstillingen kan derpå ses helt frem til 26. september.

Lidt over halvdelen af bogen udgøres af et katalog over genstandene på denne udstilling, og der indledes med en række artikler, der tilsammen giver baggrunden for udstillingen. Citatet fra indledningen er en beskrivelse af emiren af Babylon, Baligant, hvis muslimske styrker i et slag i Pyrenæerne i 778 vandt over Karl den Stores kristne hær. Denne beskrivelse er hentet fra Peter Wandels artikel om ’Den islamiske verdens ridderlære’ – på arabisk furusiyya. Denne ridderlære handler om at være en god soldat, jæger og sportsmand – og så handler det rigtigt meget om den pragt, der stråler ud af både hest og rytters udstyr. Den pragt kommer meget klart frem i udstillingsgenstandene, der beskrives i kataloget.

Tre forfattere har delt emnerne i mellem sig – udover nævnte Peter Wandel bidrager også Joachim Meyer og Kjeld von Folsach, som er direktør for Davids Samling, medens de to førstnævnte er

museumsinspektører samme sted. Desuden indledes bogen med en artikel om Kamp og våben i Koranen og i hadith (nedskrevne overleveringer om profetens lære og liv) skrevet af Thomas Hoffmann, professor ved Københavns universitet. Det giver en fremragende introduktion til Islam og til Muhammads monotéistiske budskab, som i starten mødte kraftig modstand fra lokale polytéistiske grupper ikke mindst i Mekka. Islam er en religion, som fra begyndelsen måtte kæmpe for overlevelsen, og som Hoffmann forklarer, er det kendt fra alle religioner, at begivenheder i den spæde begyndelse er specielt vigtige. Han gør opmærksom på det, han kalder en gådefuld tavshed i Koranen: ordet "sværd" er nemlig fuldstændigt fraværende – nævnes ikke en eneste gang, medens det til sammenligning i bibelen bruges i hundredvis af gange – både om den konkrete genstand og som metafor. Sværd som konkrete genstande er til gengæld stærkt repræsenteret i udstillingen sammen med både lanser, kårder og dolke.

Men hvordan er så mange af disse våben havnet i Danmark – ikke mindst i Davids Samling, men også i Nationalmuseet og i mange andre europæiske samlinger? Det kan man læse om i Joachim Meyers artikel om De islamiske våbens indsamlingshistorie. I det 19. århundrede opstod store private samlinger af våben i Europa, og herhjemme var Frederik 7 et godt eksempel på en samler, hvis protokoller omhyggeligt har registreret sagerne – heriblandt flere hundrede islamiske. Disse er for størstedelen nu en del af Nationalmuseets samlinger. I løbet af det 20. århundrede faldt prisen betragteligt på disse våben – de blev langt billigere at erhverve for samlere end europæiske våben, og i dag er antallet af samlere af islamiske våben her i landet skrumpet, medens Davids Samling i samme periode har fokuseret ikke så meget på en større samling, men på de specielt udsmykkede og udsmykkende våben, der i sammenhæng med andre kunstgenstande dér tilsammen kan (re)præsentere islamisk kunst.

Kamp og krig – et emne næsten lige så gammelt som menneskeheden, skriver Kjeld von Folsach indledningsvist (nærværende anmelder er parat til at droppe adverbiet 'næsten'). Inden Islam var krig den permanente tilstand blandt de arabiske stammer, fortsætter han, og fred var der kun efter konkrete aftaler mellem stammernes ledere. Med Islams komme i 7. årh. blev situationen vendt helt om: krig mellem muslimer var nu forbudt, og til gengæld herskede der så i hvert fald i teorien en permanent krigstilstand mellem muslimerne og resten af verden. Det var enorme områder helt fra Indien i øst til Spanien i vest, som i løbet af 7. og 8. århundreder blev erobret af muslimske hære. Disse hære gennemgås grundigt af forfatteren – deres opbygning og ledere, felttog og ikke mindst våben. Kavaleriet spillede en særlig rolle – ligesom jo også i Europa - ikke alle og enhver kunne stille med en disciplineret hest. Elefanter spillede også en rolle specielt i Indien – 'dette vidunderlige dyr er i omfang og styrke som et bjerg; og i mod og vildskab som en løve' skrev en hofhistoriker ved mogulherskerens (Akbars) hof i 16. århundrede. Elefanten er også dokumenteret flere steder i udstillingen - allermest charmerende i en miniature fra samme hof og i et fyrstål i form af en kamp mellem en elefant og et krokodillelignende fabeldyr. Jeg holder med elefanten. En interessant detalje i soldaternes udstyr er, at beskyttende panser til kroppen generelt var lettere end den samtidige udrustning i Europa, og heldækkende panser og plade var helt ukendt hos de muslimske soldater.

I kapitlet Jagten beskriver Peter Wandel de overdådige jagter, som fyrsterne i mange dele af den muslimske verden lod afholde. Disse jagter har været enorme begivenheder med mange nedlagte dyr, og indimellem kunne det åbenbart blive for meget, som det fremgår af ovennævnte hofhistoriker, som fortæller, at fyrsten i perioder fik så store samvittighedskvaler over for de vilde dyr, at han stoppede jagterne og holdt op med at spise dyr. Det var dog åbenbart kun i perioder. Jagterne er meget populære temaer blandt de pragtfulde miniaturer, som der er herligt mange af i bogen.

Pragt betød også våben, specielt fornemt dekorerede dolke og sabler, som i den islamiske verden (ligesom i den kristne) nærmest var standardtilbehør til mænds påklædning. At disse traditionelle våben stadig spiller en rolle nogle steder, fortæller Joachim Meyer om: da Præsident Donald Trump i 2017 besøgte Saudi

Arabien blev der naturligvis inviteret til en statsmiddag til hans ære, og som optakt til den blev der arrangeret en sabeldans, hvor den amerikanske præsident deltog sammen med medlemmer af kongehuset – de sidstnævnte med dragne sabler. Sabeldansen blev grundigt omtalt i den internationale presse, fordi den udover at være en lokal tradition også blev set som et politisk statement. Kostbare våben har også mange gange fungeret som gaver – jo fornemmere gavegiver og –modtager desto prægtigere. Typisk har gaverne haft politisk betydning, og hermed er vi ovre i den del af bogen, der udgør et katalog over 150 genstande, der indgår i udstillingen på Davids Samling. Et interessant eksempel på netop en gave udgøres af et sværd med skede, der til daglig indgår i Nationalmuseets samlinger. Dette pragtssværd af stål er udsmykket med blade, stængler og indskrifter i guld, der snor sig op ad både klinger, skede og hæfte (kat. 148). Sammen med andre smukke genstande ankom sværdet i 1753 til den danske kong Frederik 5 som gave fra Ali 1. ibn Muhammad af Tunesien for at besegle en fredsaftale mellem de to lande og dermed gøre en ende på angreb af sørøvere i Middelhavet, som medførte tab af danske skibe med kostbar last.

Dette sværd er kun et enkelt eksempel fra kataloget, hvor hver enkelt genstand er i særklasse omhyggeligt beskrevet ved dimensioner, proveniens og ikke mindst spændende historier. Udover våben er der også mange gengivelser af miniaturer, som er fantastiske at fordybe sig i med deres væld af detaljer af dyr, planter og bygninger – udover naturligvis de krigere, som typisk er det egentlige motiv. Hvis detaljerne er meget små, har bogens redaktører (som er sammenfaldende med de tre forfattere fra Davids Samling!) valgt at bringe forstørrede gengivelser af udsnit af billedet.

Til sidst specielt om katalogets dolke, sværd og sabler: det er utroligt at læse om den omhu, der er lagt i håndværket af et kort sværd med skede (kat. 32), hvor ikke færre end følgende indgår: Stål, guld, sølv, messing, hvalrostand, læder og træ. Resultatet er imponerende. Behandlingen af specielt jern og stål har i den muslimske verden i perioden 1500 – 1850, som er udstillingens og bogens hovedfokus, ligget på et højt niveau, fremgår det. Læseren introduceres blandt meget andet til vatret jern, digelstål (kat 35) og meteorjern.

Det er en flot og meget gennemarbejdet bog, hvor artiklerne og de illustrerede og kommenterede genstande i kataloget supplerer hinanden fint. Udstilling eller ej – bogen er til fulde et selvstændigt bidrag til forståelsen af en side af den muslimske verden, dens kunst og teknologi.

Her er alt, hvad man kan ønske sig af bibliografi, ordlister og et appendiks med indskrifterne både gengivet på arabisk og i dansk oversættelse – det eneste, jeg savner, er et egentlig stikordsregister.

Bogen på 296 sider er udgivet på både dansk og engelsk af Davids Samling i kommission hos Strandberg Publishing, og den udkommer 26. marts, selvom udstillingen som nævnt først kan ses fra 21. april.

Lyt til lydfilen fra RadioUpdate her: <http://www.radioupdate.dk/Updatenyheder.asp?page=4127>